

INTERNACIA SOCIA REVUO

MONATA ESPERANTA GAZETO, INTERNACIE REDAKTATA
:- PRI ĈIO, KIO INTERESAS LA HOMARAN VIVADON. :-

Sendu ĉion, kio rilatas al la Redakcio kaj Administracio al **W. NUTTERS**, Ostadestraat 94, Amsterdam, Nederlando. :- :-

ABONO: jare 1 Sm. (holande: 1 gulden 20 cent), duonjare $\frac{1}{2}$ Sm. Helpabono: jare almenaŭ 2 Sm. Konto ĉe la Ĉekbanko. :-

August Bebel †

13an de Aŭgusto mortis en sanatorio en Passug, Svisujo, August Bebel, je aĝo de 73 jaroj.

„La kruela sorto”, skribis germana soc.-dem. ĉeforgano „Vorwärts”, „ree faligis unu el niaj plej fortaj kaj plej talentaj batalantoj, viron, kiu deponis la komenco de la socialista movado en Germanujo staris je la pinto de tiu movado kun neŝancelanta fideleco, kun nerenversebla forto, viron, kiu en sia persono korpigis la plej bonan en nia movado — nia maljuna gvidanto August Bebel mortis.

„Neniu el la soc.-dem. gvidantoj”, daŭrigas „Vorwärts”, „iam gajnis, en la sama mezuro kiel Bebel, la koron de l' amaso. En tiu viro kun lia arda temperamento, la proletario vidis sian propran Mion. En Bebel ĝi vidis viron, kiu per ĉiuj fibroj de sia koro estis ligita al proletarioj batalanta. Neniu el la antaŭuloj de l' germana socialismo havis tiom da influo sur la germana proletario — nek eĉ Marx, aŭ Engels, aŭ Lassalle. Tiuj ja devenis el alia mondo, sed Bebel estis produktaĵo de l' proletario mem; en li ĝi vidis, unuiĝintaj kaj obligintaj ĝis pli alta potenco: ĉiujn bonajn ecojn de l' supren-celanta laboristklaso”.

„Humanité”, pariza organo soc.-dem., skribis: „Internacia socialismo funebras pro la morto de unu el siaj plej bonaj homoj. La sciigo de l' morto de l' fama maljunulo vekigos malĝojajn resonajn ĉie, kie estas sur la tero proletarioj, laborantaj por sia socia liberigo”.

En „Le Peuple”, belga ĉeforgano social-demokrata, skribas Vandervelde: „Ne nur la partio germana, sed la tuta internacia social-demokratio perdas en li la plej bonan el siaj

filoj. En nomo de Intern. Oficejo Socialista mi sendas al ĉiuj, kiuj ploras August Bebel, la aserton de nia simpatio kaj de niaj frataj sentoj”.

El holanda organo „Popolo”: „La simpleco kaj sincereco de Bebel admirinde harmoniis kun la karaktero de l' germana soc. movado, kiu estas, eble pli ol iu alia parto de l' Internacio, pure proletaria movado. En la klasbatalado li ĉiam propagis aplikon de ordinaraj, tuj eblaj rimedoj. Tial li estis komprenata de la laboristoj; kion li konsilis, tio neniam iris ekster aŭ super ilia spirita vidofero, nek superiris iliajn materialajn fortojn; kontraŭe, ĝi ĉiam pruviĝis farebla, kaj ĝi ordinaraj pruviĝis enhavi la ĝermon de l' venko. Ĉio ĉi havigis Bebel ne nur la amon kaj admiron de l' amaso, sed ankaŭ ĝian senliman kontidon. Oni sciis, ke la konsilo de Bebel estis la plej bona, kiun iu povus doni. Tamen, Bebel neniam sin kredis neerarebla; ofte li malkaŝe konfesis erarojn. Sed, tiu honesteco ne malfortigis, ĝi plifortigis ankoraŭ la aŭtoritaton de lia vorto. Oni havis konvinkon, ke neniam pro propra prestiĝo li persistus en opinio aŭ konsilo de li donita. Lia celado direktis sin neŝanĝe al altaj celoj. Sed li volis, same kiel tion volas proletariaro mem, ne nur admiri kaj adori la idealon, sed super tio ĝin atingi, ĝin efektivigi. La burĝa idealismo kun ĝia malplaĉo al politiko kaj ĝia kredo ke por politika rolo certaj malvirtoj estas nepre necesaj, neniel similis la idealismon de Bebel. . . . Li kreis antaŭ 1878 la germanan socialismon, dum la sekvantaj 12 jaroj li ĝin savis de pereco, poste li laboris al ĝia vastiĝo kaj ĝia fiksiĝo — kaj dume li estis neniam superkuraĝa kaj neniam senkuraĝa, ĉiam principa kaj neniam dogmema, restante fidela al si mem kaj al la partio en prospero kaj en malprospero, restante la neŝancela batalanto, kiu pro la morgaŭo ne malprizorgas la hodiaŭon, sed tamen faras la agadon de hodiaŭ tiel, ke ĝi portas fruktojn ankaŭ por morgaŭ. Kelkfoje, sed malprave, oni nomas Bebel la „reĝo” de germana socialismo. Li neniam puŝis antaŭen sin mem; la lokon, kiun li okupis, li plenigis pro siaj talentoj kaj pro la fido de l' germana proletariaro. Kaj li atingis rezultojn, kiuj povas suferi lian foriron; germana socialismo ne staras aŭ falas kun persono, kiu ajn. Bebel mortis — la movado vivadas. Jen la karakterizo de bonaj gvidantoj — ili post-lasas laboron, kiu ne plu bezonas ilin.”

El berlina burĝa gazeto: „La elektra efiko de l' nomo Bebel tute ne malfortigis pro la nelibervola halto de lia

agado de agitanto. La socialista amaso inklinis kun arda amo al tiu varmsanga viro, kiu en siaj bonaj tagoj disponis je brilanta elokvento. Lia nomo restos daŭre kunligita kun la historio de Germanujo”.

El burĝa „Vossische Zeitung”: „Bebel ne estis teoriisto, sed „Draufgänger” (ĉiam malpacienca por ataki kaj senkompatate bati la kontraŭulon), kiu kuntrenis la popolamasojn per sia temperamento. En sia partio li estis la esprimita reprezentanto de l' revolucia taktiko; lia plej ega kontraŭulo estis Von Vollmar, la gvidanto de l' bavaraj soc.-dem., kiu antaŭ ĉio, eĉ per kunlaboro en la nuna ŝtato, volis akiri profitojn por la laboristoj, anstataŭ satigi ilin per la ĝojoj de estonta Feliĉujo”.

Bebel neniam akceptis funkcion salajratan en la soc.-dem. partio. Lia posedajo konsistas el postlasajo de aŭstria oficiro, kiu, pro admiro por Bebel, kiun li tamen ne konis persone, nomis lin sia universala heredonto. Bebel devis procesi kun la parencoj de l' oficiro, por tiu heredajo; li gajnis la proceson, donacis al la parencoj parton el la heredajo kaj donacis alian parton al la partio-kaso, kiu nun ricevos ankaŭ preskaŭ ĉion, kio restas.

Bebel entute pasigis 6 jarojn en malliberejo.

Dimanĉon la 17an, la kadavro de Bebel estas brulita en Zŭrich'a krematorio. Granda procesio akompanis la mortinton al tiu loko. Antaŭ la enirejo la amaso ĉirkaŭis la ĉerkon, kaj la naciaj reprezentantoj prenis la vorton por lasta saluto.

Unue Molkenbuhr, por la germana partio, due Fischer, por la soc. grupo en germana parlamento, trie Legien por la germana metiomovado, kvare Grünwald por la distrikto Hamburg I (kiu mandatis Bebel).

Poste parolis grandaĝa Greulich por svisa kaj rumana partioj: „La morto, li diris i. a., estas sama por ni ĉiuj, sed tio, kio antaŭiras al morto, ne estas sama ĉe ĉiuj. Certe, 50 jaroj estas kompare al eterneco nur ono de sekundo, sed, sur la tero, duoncentjaro de ega laboro povas esti granda beno. Sian lastan publikan paroladon, antaŭ kelkaj monatoj, Bebel finis per forta: Antaŭen! Kaj nun, li returnos al nekonscia naturo, sendolore ekdorminte post vivo belega! Mi finos ĉe tiu ĉerko per arda: Antaŭen!”

Sekvis Vandervelde por Belgujo, kaj Klara Zetkin por la proletariaj virinoj. Ŝi diris i. a.: „La tuta socialista movado inter la proletariaj virinoj dankas sian ekziston al tiu ĉi viro.

Li estis la unua apostolo de socialismo inter la virinoj. Kaj almenaŭ tion oni ne povas atribui al deziro al niaj voĉoj — ĉar ni ne havas voĉrajton, nek influon, nek ion. Kiu sin levis por ni, tiun atendis en la komenco nur moko kaj insultoj. Sed, li faris ĝin, kaj li lernigis nin, ke la liberigo de l' virino nur estas en socialismo".

Sekvis Viktor Adler por Aŭstrio, Hungaruj, Pollando, Serbujo: „Estas terure, estas nesufereble, estas kordisŝirante, ne havi lin plu. Lia rigardo estis konsolo, lia manpremo donis forton. Lia vivo estis por imiti ĝin, lia morto por envii ĝin. La popolo marŝadas al la lando promesita, sed li ne vidos ĝin. La rigardo estas for, la mano estas for, ni ne havas lin plu!"

Post Bracke por Francujo kaj Keir Hardie por la Anglio, adiaŭis Anĝelika Balabanov la mortinton por Italujo. La pasiaj vortoj kaj la arda entuziasmo de tiu ĉi virino vekis, laŭ la raportoj, profundan emociion. Sekvis Pleĥanov por la soc.-dem. de Rusujo, Hilquitt por la Amerikanoj, Stauning por Danujo, kaj, fine, Troelstra por Holandujo: „Nederlanda soc.-dem. sendas per mi al mortinto lastan saluton. Por la proletarioj de Nederlando fariĝis la nomo de Bebel standardo en la klasbatalado, signo flamanta de l' venanta triumfo. Lian korpon ni postlasas en la fajro, sed la torĉon de lia entuziasmo ni kunportas en la vivon. La korpo disfalas en cindrojn, sed la fajra animo brilados en la koro de nia klaso."

Kiamaniere esperantistigi la laboristaron?

... tiel strange
La homa gento estas konstruita".

Ŝajnas, ke la dudeka jarcento estos la jarcento de l' internacieco. La homoj ekkomencis honti pri sia malŝato de ĉio, kio ne devenis de ilia naskiĝlando. Pli larĝan elrigardon sur la mondon ili al si alprenas, kaj la vidaĵo ilin surprizas. Ili vidas, ke arbitraj landlimoj devus esti nenia kaŭzo de malpaco aŭ arogantaj pensoj; ke iliaj proksimumoj ĉe la alia flanko de la landlimo estas homoj, kiel ili mem, la pli multo laboranta sammaniere por akiri al si iom da necesajo por la ĉiutaga vivo. Do, la elrigardon al la mondo, de la nacia vidpunkto, ili trovas tro mallarĝa, tro malprofunda.

Sed estas malfacile renversi la kutimojn de centjaroj, aŭ venki la malbonajn ideojn, kiujn la popoloj jam antaŭlonge portis kontraŭ siaj fratoj en aliaj landoj. La edukado ne

sufiĉas por tio. Certe, inter la jam konvinkituloj estas profesoroj, kuracistoj, leĝistoj, instruistoj, kaj multaj aliaj kleruloj. Sed eĉ ĝis la fino de la deknaŭa jarcento ŝajnis, ke la civilizacio rajtigas naciojn forpreni de la nacioj aŭ gentoj necivilizitaj pecegoj da tero, aŭ instigas ruze aĉeti komercaĵojn por senvaloraj vitroglobetoj aŭ multkolorita ŝtofo. Tamen, en la deknaŭa jarcento estis sufiĉe da bonedukitaj homoj en ĉiuj civilizitaj landoj, kiuj, se ili volus, povus efektiviĝi amikecon inter eĉ tiuj nacioj, kiuj kontraŭbatalis. Sed la sperto montris, ke la plej danĝeraj ŝovinistoj estas tiuj, kiuj ĝuste pro tia edukado pretendis juste instigi la homojn al la milito, kaj kiuj, tiamaniere, arogis al si la rajton difini la destinojn de la nacioj.

Nun „en la mondon venis nova sento" de l' frateco, de l' internacieco. Estas koincida fakto, ke la nova sento ekaperis ĝuste, kiam sur la mondo ekfloris la nova lingvo Esperanto, kun sia interna ideo de la Esperantismo. Eĉ se ni ne povas ĝuste montri, ke la Esperantismo rekte influis sur la proponojn pri „les ententes cordiales", ni rajtigas pensi, ke la disvastigo de la Esperantismo tra la landoj kaj nacioj sendube havis efikon sur la reciprokan sinkompreniĝon; ke, fakte, pere de Esperanto, la nacioj nun pli bone sin reĉproke estimas.

Kvankam estas vero, ke la edukado ne estas sufiĉa helpilo por internacia paco, estas ankaŭ vere, ke en multaj landoj la laboristoj, kiuj ne havas multe da oportunaĵoj okazoj por kleriĝi, ankoraŭ ne komprenas la utilon kaj la benon, kiujn alportas al ili la nova sento en sia esperantisma vesto. Kiu la plej multe gajnus, se la civilizita mondo fariĝus unu granda ronda familio? Ĉu la kleruloj, la riĉuloj aŭ la laboristoj? Senhezite, mi diras, la laboristoj. Certe, ofte okazas, ke la laboristoj estas kleruloj, malpli ofte ili estas riĉuloj. Sed, kiel diversajn klasojn oni povas apartigi ilin. Pro sia grandnombreco, rilate la aliajn klasojn, la laboristoj estas la fundamento de ĉiuj armeoj. Sur ili do falas pli peze la mortoj, la vundoj, la perdoj de l' bataloj. Sur ilin ankaŭ pli peze falas la funebroj, ĉar malsimile al la riĉuloj aŭ kleruloj, ili ne havas la rimedojn havigi la necesajojn de l' vivo, post kiam la patro aŭ frato mortas pro la milito. Tiuj ĉi estas la rektaj konsekvencoj al ili, pro la sovaĝaj militoj, kiuj ofte okazas eĉ inter civilizitaj nacioj. Sed la nerektaj konsekvencoj estas eĉ pli disvastigitaj ol tiuj ĉi, kiuj koncernas, ordinare, nur la familianojn funebrigitajn. La aliaj

trafas la tutan popolon, tial, pli multe la laboristaron. Pro milito, la registaro devas havigi pli da impostoj. La komerco suferas; preskaŭ ĉiu metio suferas; oni havas maŭpli da mono por necesajoj; kaj trafas eĉ la landon, kiu sukcese batalis, grava mona krizo. En ĉio tio la laboristoj suferas pli ol aliaj. Ŝajnas do, ke oportunas por ili la Paca Movado. Nur la Paco povas garanti, ke ili senhalte laboru ĉe siaj metioj; nur la Paca Interkonsentiĝo povas savi al la familianoj la paĉojn kaj filĉojn alie altiritajn al kruela milita ŝanco de morto aŭ vundo. Do, la laboristoj rigardu al la Paca Movado. Ili vidos, ke la Esperantistoj jam donis grandan forton al tiu propono. La plej agemaj, entuziasmaj kaj daŭre laborantaj propagandistoj por tiu celo estas la Esperantistoj. Kaj, kvankam tiu movado signifas la pacon inter la homoj, la Esperantismo signifas ion plu: la fratiĝon de l' homaro. Do, se la celadon al la paco devus subteni la laboristoj, multe pli devus ili aliĝi al, kaj helpi al, la Esperantistoj kaj la Esperantismo.

Mirinde estas, ke la laboristoj ne tute bone komprenas la internaciecon de la Esperantismo, kvankam jam de longe ili celis la internaciigon de la metioj. Ĉe la kunveno de la Arbeiterbund ĉe Olten en Novembro 1880, oni aranĝis starigi Ĝeneralan Metiunuiĝon, kaj permesi al anoj de ĉiu nacio aliĝi, „ĉar la bazo de la industria demando estas internacia“. Ĉe la internacia konferenco en Paris, la 29an de Octobro 1883, oni diskutis, kiel prepari sistemon de internacia leĝdono, kaj kiel starigi konstantan internacian unuiĝon inter la laboristaj unuiĝoj, en ĉiuj industriaj ŝtatoj, „por ke la laboristoj ĉie havu tolerablajn ekzistadon“. En Halle oni decidis konsili al la socialista kongreso (1883) diskuti la internaciigon de la metiunuiĝa movado. Karl Marx konsilis al la komunistoj labori ĉie por la unuiĝo kaj interkompreniĝo de ĉiuj demokratiaj partioj en ĉiuj landoj. Ĉe la nacia kongreso en Paris (1883), oni konsentis, principe, ke la laboristoj ĝuu la plej bonan liberecon eliri el unu lando en alian; sekve ke ĉiuj leĝoj, kiuj tion malpermesas, estu forigataj. Mi citu, fine, ke la Cercle Internationale estis starigita en Paris en 1882, por organizi internaciajn amikajn interrilatojn inter la socialistoj de ĉiuj nacioj.

Mi ne citas tiujn faktojn pro simpatio aŭ por aŭ kontraŭ Socialismo, aŭ por aŭ kontraŭ ia ajn aspekto de la laborista movado; sed nur por montri, ke la laboristaro jam multfoje celis la internaciecon de sia movado. Ĝi vidos, ke pro tiu unuiĝo oni povos tuj internaciigi la industrian movadon, kaj

sukcesigi la rezultatojn. Sed, ĝis nune, la penoj internaciigi ne grave sukcesis, kaj ili ne grave sukcesos sen lingva komprenigilo inter tiuj, kiuj parolas diversajn lingvojn. Tiu opinio praviĝis pro la malgranda sukceso de la internaciiga movado de la lastaj 30 jaroj. Sed la interkomprenigilo kuŝas ĉe la manoj de la laboristaro. Kial ĝi ne grandnombre ĝin uzis? Tiu problemo staras antaŭ la propagandistoj en ĉiuj landoj.

Eble, la propagandistoj esperantistaj tro multe priparolis la lingvan flankon de la afero; anstataŭ, antaŭ ĉio, elmontri la esperantisman celon. Lingva klareco neniam helpas al nia movado inter la laboristaro. Sed komprenigu al ĝi, ke la esperantismo celas la fratiĝon de l' homaro; ke, pro tio, por la unua fojo, ĉiu homo povas facile amikiĝi kun siaj najbaroj trans la land- aŭ marlimoj; komprenigu al ĝi, ke ĉiu esperantismano dediĉas sian tempon kaj monon por helpi al la homa bono, kaj estimas ĉiujn homojn, kiel gefratojn; komprenigu ĉion tion, kaj baldaŭ ni havos pli seriozan, pli gravan movadon en Esperantujo ol iam antaŭe ni vidis.

Kiom da niaj gefratoj sentas, kun Ifigenio, ke

„Libere spiri ne estas vivi“

aŭ eĉ, kun Oresto, ke

„... tuta la mizero

Finiĝos nun kun mia vivo kune“.

Ne la Esperantismo la mondon nun regas. Ne la Esperantismo instigas al iuj subpremi la aliajn. Do, nia devo estas propagandi la esperantismon inter ĉiuj, sed precipe inter la laboristojn. Ĝin propagandante ni propagandas Esperanton. Sed, celante propagandi nur Esperanton, vi eble maltrafas la Esperantismon; certe vi maltrafos grandnombre la laboristojn. En siaj koroj la laboristoj sentas la fratecon de l' homaro. Sed, pro diverseco de lingvoj, la fratiĝilo antaŭe mankis. Nun, komprenigu al ili, ke neniam antaŭe ili havis tiel bonan rimedon kontraŭ la malfacilaĵoj de la vivo. Ni diru al ĉiu laboristo

„Espero nova nun por vi eklumis“,

kaj montru, ke tio plenumiĝos pere de la esperantismo. Tiamaniere, vi helpas ankaŭ al la esperantismo, t. e. la frateco de l' homaro, kaj al nia kara lingvo.

Ni diru: Per la Esperantismo vi fratiĝos kun la homoj alilandaj, kaj la homaro fratiĝos kun vi. Vi pli bone konos

iliajn suferojn aŭ feliĉon. Do, vi pli simpatias al ili, ĉar vi pli bone komprenas ilin, kaj pli multe volas helpi al ili. Tiuj sentoj fariĝos reciprokaj, ĉar

„ Feliĉo, kiel princo,
Kun bela sekvantaro ĉiam marŝas”.

Per Esperanto vi konatiĝos kun ilia lando, iliaj verkistoj, ilia ĉiutaga vivo kaj iliaj pensoj. En la scienco unua, la studado al la homoj mem, vi plilertiĝos, ĉar neniu lando enhavas la tutan saĝecon de la mondo. Ne plu vi estos nur ano de tiu ĉi aŭ alia nacio; ne plu vi rigardos al la homoj alilandaj, kiel al malamikoj, friponoj aŭ sensenculoj; sed vi entros la grandan rondon familian, kies celoj estas la amo kaj la paco, kaj kies parolo estas la

„ dolĉa voĉo; agrablega sono
De l' hejma lingvo en la fremda lando”.

Edinburgo.

JAMES ROBBIE.

Pelata ekster la „rondon familian”.

Sub tiu ĉi rubriko en Aŭgusta no. paĝo 197, aperis artikolo rilatanta la sintenon de iu burĝa esperantista societo pri „Liberiga Stelo” (Asocio Internacia de la progresemaj Esperantistoj, fondita en 1906 per la kunigo de Paco Libereco kaj Esperantista Laboristaro).

En tiu-ĉi artikolo oni citas la jenajn parolojn: „Se li estis en „Liberiga Stelo”, li do estas anarkiisto” diris la vicprezidanto.

„Certe, li estas anarkiisto” opiniis alia grava membro de nia grupo.

Tio estas malinda mensogo, destinata kredigi ke „Liberiga Stelo” estas anarkiista asocio. Ne estas la vero! Mi provas mian aserton per la unua artikolo de nia regularo. Jen:

Artikolo 1a. Estas fondita sub la titolo: Internacia Asocio „Liberiga Stelo”, esperantista unuiĝo celanta:

1e. Batali per presajoj (libroj, broŝuroj, revuoj, k.t.p.) kontraŭ la militarismo, la religioj, ĉiuj dogmoj kaj antaŭjuĝoj, por la malstarigo de la kapitalisma socio;

2e. Disvastigi la lingvon internacian Esperanto, kreitan de Doktoro Zamenhof, ĉe ĉiuj internaciistoj, kooperativistoj, sindikatistoj, socialistoj kaj anarkiistoj, ĉu organizante kursojn, ĉu alimaniere;

3e. Propagandi la liberigajn ideojn ĉe la Esperantistaro;

4e. Helpi al la rilatoj inter la neesperantistaj laborismaj sindikatoj ĉiulandaj, kiel interpretisto por ilia korespondado.

Oni vidas klare ke „Liberiga Stelo” kiel I.S.R. grupas ĉiusepacajn progresemulojn.

La kialo donita por kio oni rifuzis la abonon je I.S.R. kaj ekceptis tiun por „Katolika Esperantisto”, pravas evidente ke ĉe la grupo de la kamarado M. Kraft la estraro havas burĝan menson, malgrandan intelekton.

Ankaŭ mi samopinias kiel Kraft: Ni devas aranĝi ĉie niajn sendependajn grupojn kaj kursojn. Ni tion faris de du jaroj en Sotteville-les-Rouen kaj niaj lernantoj (ĉiuj anoj de Liberiga Stelo”) uzas Esperanton nur por laborista emancipanta celo.

Ke en ĉiu urbo kuraĝa kamarado faru same kaj tiam laboristaro povos venki burĝaron kaj kapitalistaron.

F. M. STRUB, sekretario de „L. S.”
en Sotteville-les-Rouen, Franclando,
77 Rue Lafayette, Rouen.

NOTO. Por pluajn sciigojn sin turni al: R. Ludoviko, internacia sekretario, 49 Rue de Bretagne, Paris; A. Mehlhorn, Leipziga sekretario, Konradstr. 9/11, Leipzig-Neuschönfeld. Baldaŭ aperos la nomaro de la diversaj sekcioj.

Post la lupoj, la hienoj aŭdigas sin.

La balkanreĝoj, kiuj ĵus oferis la vivon de dekmiloj el siaj popoloj kaj kiuj transdonis urbojn kaj vilaĝojn al detruo, por satigi la havemon de l' regantaj klasoj de siaj landoj — tiuj reĝoj ellasis post la paco de Bukarest ŝvelajn, patosplenajn proklamadojn en kiuj ili bedaŭras la falintojn kaj laŭdas la revenantojn. Inter tiuj „dokumentoj” estas nur grava tiu de l' bulgara reĝo. Tiu reĝo deklaras, ke la tasko: „liberigi la samnacionojn”, plejparte malsukcesis, ke tiu tasko do devas esti reprenata tuj se okazo prezentos sin. „Niajn glorplenajn standardojn ni nun devas rulvolvi — la glorplena laboro estos daŭrigata je alia tempo” . . . Ni esperu, ke intertempe inter la bulgaraj popolamasoj naskiĝu idealo pli alta ol tiu ĉi: esti unuigata kun samnacionoj. Tiaj antikvaj idealoj devas cedi lokon al nova idealo: unuiĝi kun samklasanoj, nacie kaj internacie, kontraŭ la samnacia kaj alinacia burĝaro.

SOCIA MOVADO.

El Anglujo.

Mez-Anglujo estas, pro moralaj kaj pejzaĝaj kialoj, nomita la nigra lando; ĉi tie daŭras striko de pli ol 30.000 laboristoj. Terurajn suferojn portas la virinoj kaj infanoj, la strikantoj en kvar sekcioj tramarŝas nian landon, ili ĉie kondukta kunvenojn kaj ricevas monan helpon kaj morale la kuraĝigon de la proletarioj. Vivu la solidareco, ĉiu fabrikejo estas fermita, kaj niaj samklasanoj certe venkos.

La edzino de k-do Hyndman, S.D.P., mortis post por socialismo plej aktiva vivo; ŝi estis enterigita per kamaradoj kaj bedaŭrantaj ruĝuloj, laŭ la ideo de progresemuloj.

La feministoj ankoraŭ estas aktivaj per bomboj kaj bruligadoj. Viro imitis f-inon Davidson eĉ al la morto. La registaro montras sian barbarecon per la uzado de la leĝo, popolo are nomita „La Kata kaj la Musa leĝo”; oni liberigas la kondamniton kiam ŝi aŭ li preskaŭ malsatis ĝis morto, kaj kiam la malfeliĉulo estas resaniĝa, la policaro rearestas ilin kaj rejetas en la malliberejo.

Kompreneble, tiu metodo estas malrapida mortigo de la plej kuraĝaj el la gefeministoj. HOYLE.

El Franclando.

Amnestio. — De la 18a de Februaro — tago en kiu ni havis nian novan prezidanton — la amnestio estis promesata.

La kondamnitaj politikaj — tio estas pri polemiko, mankoj de konformeco kun ideoj de niaj nunaj mastroj — devis esti la unue forgesitaj. Sed ve! la projekto tiom ofte estis diskutata de la deputitoj kaj senatanoj, kiuj, ĉiu laŭ sia opinio, forstrekis ion al si malagrablan, ke nur la kulpuloj je ĉaso, fiŝkaptado dum nepermesita tempo, la laborestroj, kiuj ne respektis la protekton leĝan al siaj laboristoj, kaj kelkaj aliaj tiel estimindaj kulpuloj estis amnestitaj.

Niaj kamaradoj, kulpaj je opinioj, restas en malliberejo; la ĉasistoj kaj labormastroj malrespektis la leĝon.

Niaj kamaradoj estis en leĝeco, ĉar estis dirite: Neniu estos malkvietigata pro siaj opinioj. Kaj ĉiuj civitanoj estas egalaj antaŭ la leĝo.

Tio estas vortoj per kiuj oni trompas la polon. For la leĝo.

* * *

La militservado. — La 3-jara militsklaveco estas akceptita. Sed la efiko komenciĝos post 2 jaroj.

Nia ĉefministro diris antaŭ la voĉdono: „la nunaj soldatoj restos unu jaron plue”, sed la ribeloj pripensis lin, kaj li ne plu sciis kion fari.

Tamen, tiun jaron 2 klasoj — tio estas la junuloj havantaj 20 kaj 21 jarojn — estos alvokitaj.

La socialistoj petis, ke la riĉuloj pagu la novajn elspezojn.

Tiuj riĉuloj grimacas. Ili baldaŭ pagos. Ili estos pripensintaj, ke ili ne laboras, ke ili riĉiĝas per la ŝvito de sklavoj, ke nur tiuj kiuj laboras produktas la riĉajaron, kaj armeo gardas riĉulojn.

Ĉio estas profito!

A. PANLOU.

El Nederlando.

Holanda soc.-dem. partio devis decidi, dum la lastaj semajnoj, pri problemoj, kiu en nenia lando sin ĝisnun prezentis en tiel konkreta formo antaŭ la partio. Nome pri la problemoj de socialistaj ministroj.

Ses jaroj regadis en Nederlando la klerikaloj. En la komenco prudentaj kaj singardaj, ili fariĝis lasttempe pli kuraĝaj. Ili kredis, ke la tempo estis favora por efektiviĝi parton de sia programo: nuligo de la libera komerco (krom Anglujo ni estas la sola lando, kie la importado estas relative libera, t. e. sen limimpostoj), nuligo de la senreligia instruado, limigo de la preslibereco, plifortigo de la potenco de l' dinastio, plifortigo de militarismo k.t.p. k.t.p.

Nunjare estis ĝeneralaj elektoj. La batalo estis inter tri grupoj: 1. la klerikala koalicio de katolikoj, kalvinistoj, reformistoj, k.t.p.; 2. la liberala koncentriĝo; 3. la soc.-dem. partio. La liberaloj eniris la batalon kun iom malklara programo, la soc.-dem. sub la devizo: universala elektraĵo kaj ŝtatpensiono por ĉiuj laboristoj.

Post la unua voĉdonado estis klare, ke la klerikaloj perdis la plejmulton, se liberaloj kaj socialistoj povus akordiĝi pri reciproka helpo ĉe la dua voĉdono. La socialista partio prezentis tiun helpon al ĉiuj liberaloj, kiuj deklaras, ke ili enkondukos universalan elektraĵon kaj ŝtatpensionon. Ĉiuj liberaloj donis tiun deklaron. Kaj la fino estis, ke el la 100 mandatoj akiris: la klerikaloj 46 (perdis 13), liberaloj 38, socialistoj 16 (gajnis 9).

Neniu grupo do havas parlamentan plejmulton. La liberaloj

tiam diris: ni volas plenumi nian promeson pri elektraĵoj kaj pri ŝtatpensiono, sed ni deziras, ke en la nova ministraro socialistoj akceptos tri ministrofiojn. 1)

Oni konas la socialistan vidpunkton pri la ministra problemo. La bazo de tiu vidpunkto estas la rezolucioj de l' internaciaj kongresoj en Parizo (1900) kaj en Amsterdam (1904). Laŭ tiuj rezolucioj la soc.-dem. partio ne celadas al ministrofioj. Eniro de socialisto en burĝa registaro ne estas rigardata kiel parta konkiro de l' ŝtatopotenco, kiu ne estas konkirebla parto post parto; ĉie kaj ĉiam tiun partprenon oni devas, en ordinaraj cirkonstancoj, eviti kaj rifuzi. „Eniro de socialisto en burĝa ministraro ne estas normala komenco de konkiro de l' politika potenco; ĝi nur estas permesebla kiel lasta deviga solvo en escepta situacio. Kaj tiel danĝera provo nur povas tiam havi bonan rezulton por la socialista partio, se ĝia tre granda parto ĝin aprobas kaj se la socialista ministro restos la mandathavanto de nedividita partio”.

En Holanda partio tuj formis sin du grupoj: la unu juĝis, ke escepta situacio, en la senco de l' pariza rezolucio, klare estis videbla; la alia grupo neis la ekziston de tia escepta situacio.

10an de Aŭg. en urbo Zwolle (kie en 1894 la holanda soc.-dem. estas fondita) kunvenis intertempa kongreso por decidi en tiu afero. Antaŭe ĝi jam estis ĉiufanke preparolita en niaj soc. organoj.

La argumentoj de la poruloj estis jenaj. La rezolucio de Parizo konsentas, ke povas esti esceptoj en kiuj soc.-dem. povas akcepti ministrofiojn. La soc.-dem. teoriistoj konsentas, ke la ebleco de konkiro de l' universala elektraĵo povas krei tiun escepton. Nu, dum la lasta elektado ni propagandis precipe: universalan elektraĵon kaj ŝtatpensionon. La laboristoj amase voĉdonis por ni, por fine vidi starigi tiujn du grandajn aferojn: universalan elektraĵon kaj ŝtatpensionon. Tio estas nun ebla, se ni konsentas akcepti tri ministrofiojn. Se ni ne faras tion, tiam venos nek universala elektraĵo, nek ŝtatpensiono, ĉar la liberaloj pretekstas: ni ne havas plejmulton, kaj nur volas agi kun vi, se vi portos kun ni la respondecon. Se do la soc. rifuzos, ankaŭ la liberaloj rifuzos, gajaj, ke ili havas pretekston por rifuzi. Kaj la laboristoj diros: jen, se ni ne estus voĉdonintaj la socialistojn, sed la

1) En Holando la registraro estas ĉiam prenata el la plejmulto en la parlamento,

liberalojn, tiel ke tiuj lastaj havus plejmulton, tiam ni estus gajnintaj universalan voĉrajton kaj ŝtatpensionon. La laboristoj fidas nin. Ni devas respekti tiun fidon! Oni diras: ili ne estas socialistoj. Sed, ni batalas por la laboristoj unue, kaj ni ne povos fari el ili socialistojn, se ni por la intereso de socialismo malprizorgas la interesojn de la laboristoj. La afero de l' ministrofioj enhavas danĝerojn, sed por la bono de la laboristoj ni devas kontraŭstari tiujn danĝerojn. Socialismo ne estas artfaritaĵo, ĝi estas sufiĉe vivipova por povi kontraŭstari tiujn parlamentajn danĝerojn, ĉar ĝi kreskadas el la subtero de l' socio mem.

La argumentoj de la kontraŭuloj estis jenaj:

La liberaloj scias, ke ni ilin apogos, se ili volos plenumi sian promeson. Ili do povas, se ili volas. La fakto, ke ili nepre deziras soc. ministrojn pruvas, ke ili serĉas eviti tiun plenumon, t. e. ke ili ne volas. Se ni akceptos, ili serĉos aliajn pretekstojn. Estas do treege necerta, ke nia akcepto alportos elektraĵon kaj ŝtatpensionon. Kontraŭ tiu duba gajno staras la certaj malprofitoj de la situacio, ke soc. ministroj devos fari aŭ toleri kontraŭsocialistajn agojn. Nia partio, pro sia origino, sia karaktero, sia celo sin direktas kontraŭ la tuta estrado de l' burĝaro, kaj ni ne povas partopreni al burĝa estrado sen akcepti ĝian burĝan karakteron. Kaj se ni per tia grandega ofero akirus universalan elektraĵon, tiam tre verŝajne estus inter la proletario granda malklareco kaj konfuzo, kaj ĝi ne estus en bona stato por profite manuzi la armilon tiumaniere akiritan. Ĉiu reformo unue devas pliheligi la klasokonscion de l' proletario. Ni devas nur tiam partopreni al la administrado de l' ŝtato, kiam la burĝoj ne plu kuraĝas tion prezenti al ni.

Post larĝa, ĉiufanka diskutado la kongreso voĉdonis. Kun 375 voĉoj de delegitoj kontraŭ 320 la kongreso decidis *ne* akcepti la ministrofiojn. Kaj la kongreso levigis, tondre kantis Internationale, kaj disiris por repreni la batalon kontraŭ la burĝaro.

W. N.

El Rusujo.

Medicina helpo en Siberiaj vilaĝoj. II. Nun mi priskribos la alian kuracistan regionon de nia Trans-Bajkalo, kie mi nun loĝas, en vilaĝo Sergolĝin (inter 51°—50° kaj 77°—78° de meridiano), je distanco 150 kilometroj de urbo Kjahta (fama kiel tekomercejo inter Rusujo kaj

Ĥinujo), je 200 kilometroj de plej proksima fervoja linio (stacidomo Petrovskij Zavod) kaj je 300 kilometroj de ĉevalveturo de urbo Verhneudinsk; apud la limo kun Mongolujo, inter montaroj arbaroj, inter rusoj kaj „burjataj”-nomadoj. La regiono de nia kuracisto (li loĝas en vilaĝo Krasnij Jar, 42 kilometroj de Ŝergolĝin) estas tre vasta kaj havas loĝantaron apud 77 miloj da homoj. Do, por kelkaj dekmiloj da homoj estas unu kuracisto kun du helpantoj — unu ankaŭ en Krasnij Jar, la dua en vilaĝo Uriuk.

Nu, provu sukcese labori, des pli ke ekzistas nenie bonaj apotekoj nek malsanulejoj, nur du akceptejoj, kun unu aŭ du litoj. Ho, se oni en tiaj litoj kuŝigus niajn deputitojn de Regna Dumo kaj la sinjorojn membrojn de Regna Konsilantaro, kiuj kontrolas budĝeton de l' Regno, malavare donas monon por cara domo, por grandegaj salajroj kaj pensioj de altrangaj oficistoj, guberniestroj, episkopoj; kiuj permesas elspezi milionojn da Sm. por vojaĝo kaj gardo de l' caro kaj liaj ministroj dum ilia triumfa promenado en Ruslando; kiuj lasas la teron en manoj de nobeluloj kaj riĉegaj terposedantoj, kiuj tiel bone aranĝas la vivon de rusa popolo, ke malgraŭ multlaboremo de rusa vilaĝano kaj riĉeco de l' tero, mankas greno por popolo, kiu malsategas, kiu infektiĝas, kiu bestigiĝas, ebriiĝas, dum despotoj festenas en belaj palacoj, sian timegon dronigante en vino.

Eble iuj ŝovinistoj, pseŭdopatriotoj, riproĉos min, ke pri ŝtrumpo truo sciu nur la ŝuo, t. e. ke mi elportas la malpurajon el nia „domo” eksteren, tiam al tiuj „delikatuloj” kaj „patriotoj” mi respondas jenon: patrujo estas popolo; mia patrujo estas mia popolo; se mi amas popolon, tiam sekve mi amas patrujon, kaj sekve mi tiam estas patrioto; sed mi ankaŭ amas ne nur mian — rusan — popolon, sed ankaŭ ĉiujn aliajn, polojn, ĥinojn, burjatojn, finojn, anglojn, k.t.p.; sekve mi, amante mian popolon (t. e. patrujon), kaj amante ankaŭ la aliajn, mi ne permesas al mi deziri la feliĉon de mia popolo per malfeliĉo de la aliaj — sekve, mi, estante patrioto, estas je tiu sama tempo ankaŭ kosmopolito, ĉar laŭ Kristo kaj laŭ racio ĉiuj popoloj estas amikoj, gefratoj. Eble, doktrine, teorie, tio estas absurdaĵo kaj mallogikaĵo, ĉar laŭ akceptita ŝovinista opinio, patriotismo estas absoluta kontraŭaĵo de kosmopolitismo, sed mia sento pravigas min, mia racio kaj logiko pravigas min, mia Kristo kaj religio pravigas min — kaj

tio estas por mi sufiĉe, tute sufiĉe, kaj je aliaj konsideroj mi (pardonu mian maldelikatecon) kraĉas.

Plue. Amante popolon, mi devas kontraŭbatali ĝiajn malamikojn; sed malamiko de mia popolo estas ne poloj, ne hungaroj, ne japanoj, ne kaŭkazanoj, ne iaj aliaj, sed tiuj, kiuj instruas min, ke poloj, finoj, japanoj kaj aliaj estas miaj malamikoj; kaj mi kaj vi bone scias, ke tiaj instruantoj estas niaj premigistoj: registoj, klerikaloj, nobeluloj kaj aliaj similaj, unuvorte la regantaj klasoj, la registaro. Tial, registaro kaj popolo estas malamikoj. Sekve, insultante registaron, mokante ĝin, mi insultas kaj mokas ne popolon; sekve mi ne estas nepatrioto, sed patrioto, ĉar mi defendas mian popolon de liaj malamikoj. Sed, amante mian popolon, mi deziras ke ĝi estu feliĉa per feliĉo de ĉiuj aliaj popoloj, t. e. ke mi estas ne nur patrioto, sed kosmopolito.

Pastro SERIŜEV.

El Usono.

La silkteksistoj en Paterson, N. J., perdis la strikon, kiun ili tie kuraĝe bataladis 5 monatojn. La perkaŭzo estis precipe la malsato kaj ĉar nur 5000 el la 25000 strikantoj estis anoj de la I. W. W. La monhelpo por tiu longtempa striko ne povis sufiĉi kaj la nombro de kontraŭuloj estis supersufiĉa ĉar, krom la kapitalistoj kun iliaj gardhundoj, la policistaĉoj, ankaŭ la nacia amerika federacio de l' laboro ĝin kontraŭis. Ĉar la Usonanoj kontraŭas la teoriojn de la senpera agado kaj la sabotadon, kiujn la sindikatistoj tiel favoras, tiu striko nek havis la simpatian ankaŭ de la Nov-Jorkaj socialdemokratiaj politikuloj kun iliaj gazetoj. Kvankam mankis la kunhelpo de tiuj, la I. W. W. grandigas kaj estas gajnonta ĉie inter la proletariaro. Kvankam tiu striko estas perdita, io estas gajnta: la solidareco, ĉar 18000 el 25000 strikantoj staris kuraĝe je la striko ĝis la malsatego ilin pelis repreni laborojn.

La I. W. W. ricevis gaston el Anglujo, k-don Tom Mann, kiu paroladis en la kunveno en Nov-Jorko, la 3an de Aŭgusto, antaŭ kelk-miloj da laboristoj. Mann, fervora, radikale pensanta sindikatisto, paroladis interese kaj konvinke, pri la laboristaj aferoj en Anglujo, Aŭstralio, Sudafriko kaj Germanujo. Kvankam sesdekjarulo, li angle paroladis verve, altoĉe kaj gestade kiel suditalano kaj tio helpis multe lin kompreni ankaŭ de ne anglaj homoj. Mann rekomendis al ni kunhelpi la I. W. W. sub Bill Haywood. Li parolados en kelkaj usonaj urboj.

Meze de Julio estis en vido alia granda striko de la 163000 fervojistoj, servantaj 48 orientajn fervojajn kompaniojn; sed la afero estis aranĝata antaŭ la politikuloj en Washington, tial la grava striko ne okazis.

En Nov-Jorko nuntempe strikas la pluvmantelfaristoj, la lavisthelpantoj kaj la trikistoj, kiuj havas la helpon de la juda laborista unuiĝo, kaj ŝajnas ke ĉiuj el ili gajnos ion.

Granda skandalo okazis en Seattle, Wash., kie la ministro de la usona maristaro, Daniels, paroladis publike, kaj diris, ke la ruĝa standardo estas la malamiko de ĉi tiu lando kaj ke por ĝi ne estas loko ie. Tial la proksiman vesperon kelkaj ebriaj maristoj kuragiĝis kaj atakis la ruĝan standardon sur la stratangulo, kie paroladis socialisto, poste penetris perforte en la oficejo de la I. W. W. kaj de la socialista partio, disŝirante kaj rompante ĉion. En ilia soldata aŭ patriota ebrieco ili pasis ĉe la oficejo de la Salvation-Army, iu sankta armeo da piuloj, kaj malkonscie ankaŭ tie penetris, pecigante ĉion, kion ili trovis, ĝis fine ili rimarkis kelkajn bildetojn surskribitajn kun sanktaj sentencoj el la biblio kaj tial forkuris al la ŝipoj, bedaŭrante, ke ili faris tian blasfeman eraron. — Nun la socialistoj sendis gravan proteston al la registaro, sed neniu ĝis nun scias la respondon de la registaro.

Je brulado de la fabrikejo por infanaj vestaĵoj en Binghampton, N.-J., 65 laboristinoj perdis la vivon en fajro. Tio ankaŭ okazis antaŭ 3 jaroj en Nov-Jorko, kie la Triangula tolfabrikejo elbruliĝis je perdo de 143 homaj vivoj, kaj la fabrikestroj, kvankam kulpaj por la malsavo de la vivoj, estis senkulpigitaj de la juĝistoj; la sama okazos ĉe tio brulado; nur tie ĉi en ŝtato Nov-Jorko ekzistas nova metodo de la politiko. La regnestro Sulzer kontraŭas la plej potencajn politikulon Murphy kaj faras lin respondo pri la nuna brulado, ĉar li ne atentis laborinspekton. Sed tio estas politika friponaĵo kaj ree neniu de la vunditaj survivantoj de tiu fajro aŭ la suferantaj patrinoj de la perditaj infanoj ricevos eĉ unu spesmilon por ĉi tiu neresponda perdo de homaj vivoj. — Nun la politikestro Murphy akuzas la regnestron Sulzer por subaĉeteco kaj trompa ŝtelaĉo. Ni radikaloj scias bone, ke ĉiuj iliaj burĝaj politikuloj estas subaĉetebraj kaj eĉ ete ne miras se ili estis devigitaj puni la polican leŭtenanton Becker je morto kaj multajn aliajn policistojn eĉ senatoron Stillwell por subaĉetado. Ne nur en ŝtato de Nov-Jorko ili komencis trovi friponaĵojn ankaŭ en ŝtato de Illinois okazis subaĉetadoj

inter la politikuloj, kaj tiu ŝtato ŝajnas esti finance bankrota.

En San Francisko, Cal., la Ferrara moderna lernejo enkondukis Esperanton sub instruado de samideano H. L. Gorham.

KLAJIN.

Mensoga Paco.

De D-ro C. Racovski, trad. de Em. I. Nicolaŭ el rumana soc.-dem. organo „Laborista Rumanujo”.

En la momento kiam ĉi-tiuj linioj aperos, la paco estos, kredeble, subskribita de la interdisputantoj. La ega plifacilaĵo, kiun tiu ĉi okazaĵo alportos al la balkanpopoloj, ombrigas, kiam ni pensas al estonteco.

Ĉiuj sin demandas: kiom da tempo daŭros tiu ĉi paco? Neniu faras al si iluziojn; la paco de Bukureŝti estas mensoga paco, ĝiaj kondiĉoj estas ĝermoj de estontaj militoj.

La filozofoj povas verki, kiel faris Kant, volumojn pri eterna paco. Sed tio ĉi restas kaj restos utopio en societo, bazita sur la klasa milito; en societo, kies leĝoj estas: ekspluatado kaj rabado. Estas absurde atendi, ke la rilatoj inter la popoloj sin bazu sur la respekto de la individuaj kaj opaj rajtoj, se la rilatoj en la interno de ĉiu popolo estas fonditaj sur maljustaĵo, kaj se la egaj malmultoj, sed fortaj sur militarismo, altrudas sian tirzanecon al la tuta laborista popolo. El tia societo, kvazaŭ el marĉaj akvo, elleviĝas la militaj miasmoj.

La nuna paco, skribita per la pinto de l' glavo, ne atendas ol alian glavon pli akran por ĝin disrompi.

Kaj tio ĉi des pli vere, ju pli ĝi ne entenas eĉ tiun minimumon de socia kaj morala ekvilibro, kiu estas la nepra kondiĉo de la daŭrebleco tre relativa, kiun havas la rilatoj inter la popoloj en la burĝa socio.

La nuna balkana ekvilibro, tiel kiel ĝi rezultis el la traktadoj de Londono kaj Bukureŝt'o, havas ĉe siaj bazoj vulkanajn fortojn, kiuj minacas ĉiam eksplodi kaj ĝin detru.

En la unua vico ĝi estas malefika al la interesoj de l' turka popolo. Estas vere, ke la reinstaliĝo de la turkoj en Adrianoplo estas nenia pruvo de viveco kaj nenia pruvo de militista supereco. Parolante pri Turkujo speciale, tiu ĉi ago povas esti komparata kun tiu de mortanto, kiu konservas ankoraŭ kelkajn momentojn la refleksajn movojn. Sed se eĉ ni supozos, ke Turkujo tute malaperos kiel ŝtato, tiam la

turka popolo tamen daŭros ekzistadi. En ĝia spirito, mal-trankviligita per tiom da teruraj rememoroj, en ĝia vundita animo pro la humilajoj, maljustajoj kaj senekzemplaj barbarajoj, faritaj en la nomo de l' kruco, bolos la sento de ribelo kaj la sento de revenĝo. Kaj tiuj ĉi milionoj da turkoj, certe, iam reviziĝos je nacia konscio, kaj iam profitos la mal-harmonion de la fama balkana ekvilibro. Kaj se Turkujo restas ankoraŭ kiel nacia ŝtato, tiam ĝia kontraŭa milito povas esti multe pli proksima ol ni pensas. Kaj hodiaŭ oni ne scias, ĉu la Turkoj, sen nova milito, estos forpelataj el Adrianoplo, kiu apartenas al ili. Iu ĉiuj etnikaj rajtoj kaj kiun la bulgaroj postulas, sur la bazo de rajtoj de konkiro.

Sed, ĉu oni povas paroli pri longdaŭra ekvilibro inter la kristanaj balkanaj ŝtatoj? Tute ne! En la rilatoj, kiuj stariĝis tie ĉi, oni forigis ĝuste la justecon. En Bukarest'o triumfis la egoismo, la falseco. Rumanujo forprenas el la korpo de Bulgarujo teritorion de ĝi, teritorion de 7500 kv. Km. kun 305000 loĝantoj, inter kiuj, duono estas bulgaroj kaj duono turkoj, kaj nur 7500 rumanoj.

Kia justa kaj honesta konscio povas sen ribelsento toleri tiun forrabon, tiun ĉi „verkon de l' kugloj“!

Ni scias, ke en nia gazetaro oni spekulacias multe la bonvoleco de la bulgaroj en la cedo de la teritorio.

La bonvoleco de l' homo kun manoj kaj piedoj enkatengitaj, kiu donas al iu sian monujon por savi la nudan vivon!

Sed kiu povas fari al si iluziojn, ke iam la konscio de l' popolo pardonos al ni tiun ĉi forprenon de ĝiaj rajtoj! Kaj kiu povas esti tiel naiva por ne antaŭvidi en tiu ĉi situacio la ĝermon de estonta milito inter ni kaj Bulgarujo?

Se, de la nordo de l' Balkana duoninsulo ni iras suden apud la maro Egea, ni vidas tie, kie apenaŭ ia nuna milito finigis, prepari sin la estonta milito.

Se la registaroj estus volontaj, tiam inter grekoj kaj bulgaroj facile estus stariĝinta interkonsento. En Sud-Makedonio pasos sub la regado de la grekoj 150.000—200.000 bulgaroj. En Trakio okazas la malo. Se ambaŭ registaroj estus garantiinta al ili instruan kaj religian aŭtonomion por la elementoj alirasaj, tiam ili povus facile stariĝi ekvilibron kaj reciprokan tolerecon. Sed la ambaŭ ŝtatoj estas kaptitaj de la febro de l' imperiismo. La Grekoj preavas la regadon de l' bordo Trakia, la Bulgaroj de l' bordo Makedonia.

Kaj tiu ĉi imperiismo ne datumas de hodiaŭ aŭ de hieraŭ. Ĝi estas malnova ĉe unuj kiel ankaŭ ĉe aliaj. La greka

oligarĥio havis kune kun Turkujo longatempe la regadon de l' bakanaj popoloj. Oni scias, ke ĝis jaro 1862 Bulgaroj ne havis proprajn lernejojn, nek proprajn preĝejojn. La edukado de l' infanoj kaj la havajo de l' preĝejoj troviĝis en la manoj de la greka klerikala oligarĥio, kiu, cetere, etendis en certaj okazoj sian regadon ankaŭ ĝis ĉe ni, lando, kie ĝi posedis vastajn bienojn.

Aliparte, la greka negocista burĝaro kaptis la tutan komercon sur la turka bordo de l' maroj Egea kaj Nigra. La etendiĝ-povo de ĉi tiu burĝaro estis tiel granda, ke ĝi povis stariĝi ankaŭ sur la rusa marbordo ĉe Odessa kaj Batum kaj sur la Adriatika marbordo ĝis Marseille, kie ankaŭ la grekaj komercistoj nun havas kolonion.

Samtempe kun la komerco, en la manojn de la greka burĝaro pasis ankaŭ la monpruntmetio, la procentuŝado. De la marbordo ĝi etendiĝis en la internon de l' landoj. Ĝi penetris en la plej malgrandajn urbojn de Makedonio kaj Trakio, lasante la vilaĝojn al la turka, bulgara, arumana 1) aŭ albana agrikultura elemento.

La greka klerikularo, kune kun la negocista burĝaro, estis la antaŭirantoj de la greka imperiismo.

La vilaĝa loĝantaro ne estante gajnebla, oni klopodis grekigi la fremdajn elementojn.

Nutrita per tiaj ideoj de grandeco, Grekujo despli facile povas iĝi ilo en la batalo por supereco inter la duobla kaj triobla alianco.

Dum Aŭstrujo kaj Italujo helpas la Bulgarojn sur la Egea marbordo, Francujo helpas la Grekojn. Kaj tiu ĉi mara antagonismo inter la ambaŭ balkanaj ŝtatoj kaŝas en si la danĝeron de nova milito.

Sed la vera sorĉujo, el kiu eliĝos ankaŭ estonte la plej multaj ventegoj por la burĝaro, estas Makedonio kaj Albanio.

La ŝtato, kiu kreiĝis tie, estas portanto de la plej teruraj internaj kaj eksteraj luktoj.

Individuaj venĝoj, amasaj venĝoj, atencoj, ribeloj, milito, jen kio atendas la malfeliĉajn loĝantojn, precipe de Makedonio.

LA BULGARA IMPERIISMO.

La bulgara politiko en Makedonio estis krimula kaj detruiga politiko por la loĝantaro bulgara-makedonia. Sekvinte bone tiun ĉi politikon dum dekkvin jaroj, studinte ĝiajn rezultojn

1) Arumano = Rumano el Makedonio.

dum miaj ripetitaj vojaĝoj en Makedonio, mi povus montri tie ĉi per sennombraj faktoj, kiom danĝera estas por la popoloj la naciismo militema.

Tiun ĉi priskribon mi faros iam. Nun mi volas nur limigi la tendencojn kaj la rezultojn de tiu ĉi politiko.

La celo de Bulgarujo estis la aneksigon de Makedonio. La bulgara registaro defendis la interesojn de la Makedonia-bulgara loĝantaro nur tiom, kiom tiu ĉi defendo konkordis kun la celoj de la Sofia politiko. Kiam la interesoj de la loĝantaro en Makedonio estis kontraŭaj al tiu celo, ili estis forlasitaj sen la plej malgranda kompato.

Ni alportas tie ĉi du faktojn, kiuj krude lumigos la procedojn de la bulgara registaro.

Dum la jaroj 1903—1908 la bulgara ekzarĥato 1) — tiu ĉi fakto estis al mi komunikata de la plej alta bulgara eklezia aŭtoritato — petegis la aprobon de Bulgarujo por starigo de bulgara agrikultura banko por aĉetado de bienoj kaj proprajoj en Makedonio kaj ilin dividi inter la bulgaraj kamparanoj. Tion ĉi oni povis fari tre facile, ĉar la grandaj bienposedantoj — tielnomataj *begj* — estis forlasintaj siajn proprajn pro la ribeloj kaj ili volonte vendus la terenojn el kiuj ili ne plu eltiris profiton. Sed la bulgara registaro kiel ankaŭ la makedonia revolucia komitato rifuzis tiun ĉi helpon, ĉar: se la bulgaraj kamparanoj el Makedonio ricevus teron, ili ne plu estus varbeblaj por la bandoj de insurĝentoj! La dua fakto estas la sistema lukto de oficiala Bulgarujo por kaŭzi malkontenton pri la reĝimo juna-turka en Makedonio, por pruvi tiel la senkapablecon de reformita Turkujo.

Tiu ĉi registaro pruvis, kion mi certigis ĉiam, nome, ke la idealo por la unueco de la bulgara popolo transformiĝis en la spirito de la bulgara burĝaro en idealon por divido de la otomana teritorio.

Al Bulgarujo, frandema por teritorio, konvenis pli bone forpreni parton el la makedonia teritorio, forlasante la reston, kun loĝantaro bulgara, al la serboj kaj grekoj, ol forlasi la konkiritajn teritoriojn kaj postuli la aŭtonomion de Makedonio.

La detruigaj rezultoj por la bulgara popolo de tiu ĉi politiko vidiĝas: la tuta bulgara loĝantaro el Makedonio pasis sub fremdan regadon. — Du nomoj estas kaj restos kiel tragedia simbolo por la krimula politiko de la kondukantaj

1) Preĝeja aŭtoritato.

klasoj en Bulgarujo. Mi parolas pri Koĉana kaj Iŝtip, kiuj pasas nun sub la Serbojn.

Oni scias, ke la klasika procedo de Bulgarujo por la dekreditigo de la turka reĝimo, estis jene: eksciti per iu atenco la turkan fanatismon kaj poste, kiam el tio rezultis masakro, ĝi apelaciis al la eŭropa publika opinio kontraŭ la turkaj barbarajoj.

Similaj atencoj, sekvitaj de teruraj masakroj, estis farataj dum 1911 unue en Iŝtip kaj poste en Koĉana. Pli ol 300 da kamparanoj bulgaraj-makedoniaj estis buĉata de la turka amaso.

Ni lasas al la bulgara popolo postuli konton de siaj krimulaj registoj, kiuj provokis la senpopoligon de Makedonio. Depost la ribelo de 1902 ĝis 1908 falis 30.000 makedoniaj-bulgaroj, alia parto de la loĝantaro forkuris por liberiĝi de la terorismo de la bandoj kiel ankaŭ de la turka militistaro. Ni lasas al la bulgara popolo postuli konton de sia oligarĥio, kiu pereigis en la lastaj militoj en Turkujo kaj Makedonio proksimume 200.000 homojn, pro kugloj, gangreno, tifa febro kaj ĥolero, dum dekmiloj restos invalidaj por la tuta vivo. Ni lasas al la bulgara popolo postuli konton de ĝiaj registoj, kiuj elartikigis la bulgaran nacion, disdividante ĝiajn partojn inter la rumana, serba kaj greka oligarĥioj.

Sed, oni ne devas supozi, ke similaj faktoj forpasas sen konsekvencoj por tiuj, kiuj profitas de ili. Makedonio povas esti la tombo de Serbujo, same kiel la Kvarflanklando 1) povas montriĝi morgaŭ tro granda por enteni nian (rumanan) kadavron.

LA SERBA IMPERIISMO.

En la „Socia Estonto” 2) mi montris, por kiaj motivoj niaj (rumanaĵ) imperiistoj sentis specialan simpatian por la serba imperiismo kaj komencis per sia plumpinto desegni strategiajn landlimojn inter Bulgarujo kaj Serbujo sur la sanga konte de la Makedonianoj.

Aŭstrio kaj Rusujo forprenis al Rumanujo kaj Serbujo ĉiun eblon por etendiĝi norden, kie troviĝas iliaj samnacionoj. Estis do laŭ la logiko de l' aferoj sub kapitalista reĝimo: klopodi etendiĝi en la direkto de malplej forta rezisto, t. e.

1) La parto de teritorio forprenita de Rumanujo, nomata france *quadrilatère*, ĉar ĝia konturo havas la figuron de kvarflanka geometria figuro.

2) Socialista revuo rumana.

suden, sur la konto de l' nacio bulgara. Laŭ la etnika vidpunkto la serba imperiismo estas tiel same malmulte pravigita kiel la rumana.

Tiom da Rumanoj ekzistas en la Kvarflanklando, same tiel proporcia estas ankaŭ la nombro de la Serboj en Makedonio.

La ciferoj el diversaj fontoj konkordas tiurilate.

Laŭ la oficiala turka statistiko en 16 subdistriktoj okupitaj de serboj, estas 467.012 bulgarioj; sed serboj, aŭ pli ĝuste serbigitoj, nur 49.224. En folietono titolita „Tri tagoj en Uskjub” kaj publikita en „Radnicke Novine”, serba kamarado, deputito Liapčević, montras ke el la tuta loĝantaro da 58.000 de Uskjub, estas 30.000 turkoj kaj albanoj. Sed nek tiu ĉi cifero estas vera, kion k-do Liapčević mem rimarkas, skribante: la cifero de 30.000 estis al mi donita de serboj, kaj laŭ la aliaj ne tion atingas.

Cetere, ĝis antaŭ tridek jaroj, en la serba literaturo oni ne parolis pri serboj en Makedonio.

Irinte Belgradon fari esploron pri la agado de Sava Racovski kaj trafolumante malnovajn serbajn gazetojn, mi trovis ion priskribitan pri la slavoj en Makedonio kiel pri bulgarioj.

Tamen, la serba registaro faris jam de tiam planojn de konkiro ne nur de Makedonio, sed ankaŭ de Bulgarujo.

Ĝi provokis ĉiam ribelajn movadojn apud la najbara landlimo, kiel estis apud Vidin. Ĝi postulis de la greka patriarkio, ke li rekonu kiel dependajn de la serba preĝejo, ne nur la episkopejon de Iŝtip sed ankaŭ tiun pure bulgaran de Ohrida. Ĝi penetris pere de la itala registaro en sekretaj traktadoj kun Grekujo por la divido de la bulgaraj provincoj.

Tiu ĉi fakto kiu okazis dum 1862 estas tial des pli karakteriza, ĉar en la momento kiam Serbujo faris projektojn por dividi la bulgariojn, ili (bulgarioj) helpis ilin kontraŭ la turkoj. Interesajn deklarojn faris tiurilate, la konata migranto kaj revoluciulo itala Marco Antonio, en libro titolita „Souvenirs d'Exil” (ekzilmemoraroj) aperinta dum 1868 en Parizo kaj kiun mi povis konsulti dank' al afableco de nia politika kontraŭulo s-ro N. Iorga. 1)

Jen kion skribis Antonio:

„La bulgarioj venis helpi siajn fratojn, serbojn, kaj formis organizitan korpuson sub la komando de Racovski. Ili estis

1) La estro de la naciista kaj antisemita movado.

forĝintaj sian malnovan malŝaton kaj ĉian antagonismon. Sed mi konis la traktadojn, kiuj ekzistis inter la reĝo Othon kaj la serba princo Mihaelo, por fari el Balkanoj la sudan limon inter la suda Slavujo kaj Elada kaj kiu dividis Bulgarujon en du partojn. Kompreneble, ke mi detenis min diskonigi en tiu ĉi momento tiun ĉi projekton”.

Fino en la proks. no.

Grava!

La 27an de Septembro 1913a en London okazos la unua internacia kongreso de sindikalistaj fakunuiĝfederacioj. Pere de la Nacia Federacio de Konstrulaboristoj en Nederlando aperos sur la tagordo punkto favore al Esperanto.

Ĉiuj ligoj Esp. kaj grupoj do scias kion ili devas fari por instigi la kongreson.

Korespondadreso estas: Guy Bowman, 4 Maude Terrace, Walthamstow, London E, Anglujo. K-do Hoyle eble prizorgos la raporton de la rezultatoj, ĉu ne?

Mi nur bedaŭras, ke ankoraŭ ne ekzistas nia internacia organizado de laboristaj esperantistoj, ĉar en tiu okazo ĝi bone povus propagandigi.

K. H. M., sekr. N. F. d. L. E.

Pri tradukado el I.S.R.

De tempo al tempo redakcio ricevas demandon, ĉu estas permesate traduki tiun aŭ tiun artikolon el I.S.R. Redakcio ne dubas, ke ĝi esprimas la opinion de ĉiuj kunlaborantoj al I.S.R., se ĝi deklaras, ke la tuta enhavo de ĉiu numero de I.S.R. estas je libera kaj senkondiĉa dispono de ĉiu, kaj ke oni do povas laŭ plaĉo el ĝi traduki ĉion, kion oni deziras.

KORESPONDADO.

Hispanujo: K-do Viktor Lluis, strato Eden 9, San Feliu de Guixols (Gerona), dez. kor. kun ĉiulandaj gek-doj per il. pk., leteroj ktp. — K-do J. del Rincon, San Mamas, Bilbao, dez. kor.

Rusujo: En Siberajn dezertojn ekzilita k-do Anton Seilus. Robinskoe p. std. Perovskoj Volosti, Eniseisk gub. der Innokertjevskaja, polit. ssoin., petas seriozan kor. kun k-doj revoluciuloj.

Nederlando: K-do A. de Vries, Koestraat 3b, Am-

sterdam, precipe kun amerikaj tipografiistoj. — K-do F. Faulhaber, Borgerstraat 103, Amsterdam, poŝtkarte kaj letere.

Germanujo: K-do F. Richter, Auss H. Zorbigerstrasse 37 part., Bitterfeld, dez. kor. kun gek-doĵ en ĉiuj landoj; ĉiam respondos. — K-doĵ Karl Rauschenbach, Annenstr. 7, Bitterfeld, kaj Richard Biebach, Roterbrückenrein 5, Bitterfeld; ambau dez. kor. per il. pk. kun ĉiuj landoj; sincera propono. — K-do Hermann Goth, Blücherstr. 4, Treuen i. Vogtland, dez. interŝanĝi koloritajn p.k. kaj gazetojn; ĉiam respondos. — K-do Karl Richey, An der Hauptkirche 3, Wolfenbüttel, dez. kor. kun gek-doĵ en ĉiuj landoj; same k-do Fritz Crohm, Kaiserplatz 11, Wolfenbüttel. — K-do Hans Düffels, Untere Königstr. 79, I, Cassel, dez. kor. per il. pk.

BIBLIOGRAFIO. — „Universala Unuiĝo“, revuo por humana unuiĝo en ĉiuj formoj de la penso kaj agoj (ne periodika). Vol. I, 1913; kvinlingve. Eld. N. Sejerman, Lubotin, Ĥarkova gub., Rusujo. Prezo 0.670 Sm.

„Patreco“, 4-akta socia dramo (ludita dum Berna kongreso), esp. de M. kaj J. Wolf; Librejo Hachette, 79 Bd. St.-Germain, Paris; prezo Sm. 0.500.

„Praha“, ilustrita monografio, de D-ro J. Bělohlav; ĉe la aŭtoro en Praho-Vinohrady, Bohemio; prezo Sm. 0.500.

NIAJ KALKULOJ. — En kaso la 28an de Junio 140.61 guld. Ni ricevis: en Parizo (junio—julio), en frankoj: Cassin 4.60, Salabelle 2.50, Rouge 2.70, Sechet 1.25, Alombert 2.50, Rolin 2, Faure 1.25, Péruchon 2.50, „Liberiga Stelo“ en Lyon 14, J. Habert 2.50, R. Habert 2.50, Lécuru 2.50, Paulet 10.70; vendo ponumera 0.20, kune 51.70 = 25.35 guld. En Amsterdam (julio—20 Aŭgusto): Duce 5.10, Meijer 13.44, Wandsworth 1.15, Fleschütz 19, Vellozo 7.40, Lenger 2.30, Goll 1.19, Herold 3, Denis (Limoges) 2.35, Nyezchleba 1.21, Zimmermann 2.75, Rebouillon (Marseille) 3.33, Wandert 3.54, Jean Roth 3.60, Regan 2.20, Kraml 2.52, Frimberger 1.29, kune 76.99; entute 242.95 guld.

Elspezoj: en Parizo: sendo, kor. kaj diversaj fr. 3.30 = guld. 1.63. Preso de la 9a kaj 10a numero, sendo, korespondo ktp. 138.50 guld.; kune 140.13 guld.

Enspezoj . . . 242.96 guld.

Elspezoj . . . 140.13 „

En kaso . . . 102.82 guld.